

SZAKIRODALOM.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgy szintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 13–15. szám. II. em. küldeni.)

Budapest művészi újjáépítése Vágó József elgondolása szerint. Budapest, 1936. 40. Budai István kiadása. Magyar Művészeti Könyvek. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R. T. nyomása.

Budapest szabályozása az egyesítés óta esedékes. Ekkor még kevés költséggel lehetett volna megoldani. Ezt a kedvező és alkalmas időpontot elmulasztottuk, mert hiányzott az irányító és cselekvő központi erő. A vezetőknek nem is volt érzékük magyonalú és nagyszabású elgondolások iránt. Jövőbelátó, egységes rendezőterv helyett megelégedtek időközönként felvetett ötletszerű és — soha jóvá nem tehető — hibás részletmegoldásokkal.

Igy esett, hogy a Szent István-templom hátát fordít a Vilmos császár-útnak. A nyílegyenes Andrásy-út megtörik a gróf Tisza István-utcánál. Az Erzsébet-híd mekivág a Gellérthegynek. A belvárosi plébánia-templomot a híd feljárója zárja körül.

A világháború után a lakosság megszorodott, a forgalom megnövekedett. Az egyre-másra tornyosuló forgalmi akadályok parancsolóan követelik, hogy a kérdésekkel most már behatóan és halaszthatatlanul foglalkozzunk. Nap-nap után vetődnek fel régen tudott, régen feledésbe ment problémák, melyek, mint nyugtalan, hazajáró lelkek, egyre kísértenek a hatvan év óta megoldásra váró feladatok közül. Bazilika környéke, Andrásy-út és gróf Tisza István-utca torkolata, Nemzeti Színház és Központi Városház elhelyezése, Erzsébet-sugárút, Calvin-tér.

Nem véletlen tehát, hogy az utóbbi években a Közmunkák Tanácsa egymástán írta ki az érdekesnél-érdekesebb városrendezési tervpályázatokat. Nem véletlen, hogy a közel-múltban tárgyalta a képviselőház a városrendezés törvényjavaslatát. Nem véletlen, hogy a M. M. és É. Egyletben a főváros szabályozása állandóan napirenden van. Az sem véletlen, hogy Vágó József mostanában állította ki a Nemzeti Szalonban „Budapest—Világváros“ címen, a főváros újjáépítéséről készített terveit és ezek egy részét rövid magyar, francia és angol szöveg kíséretében, fenti címen, könyvalakban közreadta.

Budapest szabályozásáról könyvtárt írtak már össze. Kritikát, tanulmányt hibákról, szükségletekről, időszerű és halaszthatatlan feladatokról. És mégis mindmáig csak jámbor óhaj maradt!

Ez a könyv elűt az eddig megjelentektől. Szerzője nem döngeti a városháza kapuit. Nem kritizál, nem ad tanácsokat, nem dolgoz ki javaslatokat, hanem lelkesen nekifekszik és megcsinálja a város újjáépítési terveit.

„Szép Budapest“ ma harsi jelszó. Mindnyájunk szívügye. Az egész ország akarja, hogy ez a város valóban a *Duna királynoje* legyen, annál is inkább, mert természeti adottságai egyenesen ennek teremtték. Mi pedig meleg szeretettel és kitörő örömmel köszöntünk minden erre irányuló, ezt elősegítő, komoly megnyilatkozást.

Vágó József terveit ilyen értékek. Nem pillanat szülte csalóka délibábok. Nem szertelenül csapongó költői képzelet ábrándjai, hanem kivitelre érett megoldások. Egy rajongó, Budapest szeretetétől áthatott művész munkája, aki e mellett verbéli építész és rajzoló is elsőrendű.

A könyv csak a ma napirenden levő Forum és Tabán terveit hozza. A kiállításra a nyugati pályaudvar és a mögötte levő városrész újjáépítési terveit is láthatók voltak.

A Bazilikától a Deák-térig terjedő házesoportok egy részét parkká alakítja. Ezzel eltünteti a ferde betorkolást, szabaddá teszi a Bazilikát, melynek oldalhomlokzata elé Fadrusz: Mátyás király lovasszobrának másolatát helyezi. A gróf Tisza István-utca az Erzsébet-tér felőli oldalon ki szélesíti.

Az Erzsébet-sugárút helyett a gróf Tisza István-utcaval szemben nyitja meg a Madách Imre-utat és az Andrásy-úttal szimmetrikusan vezeti a Wesselényi-utcaig. Így az Andrásy-út eleje a gróf Tisza István-utca felől is szép megoldást kap.

A városház elhelyezésére merész elgondolása van. A Károly-kaszárnya épülettömegéből csak a Városház-utcai *Mar*

tinelli-homlokzatot tartja meg, a többiit felparcellázza. Az evangélikus templomot a megreformált Deák Ferenc-térre, a Vilmos császár-út lezárásaként, annak tengelyébe állítja. A városházát az új Lápótvárosba, a Parlament pándánjaként, a Duna partjára tervezi, szembe a Margit-szigettel.

Mi, akik abban a légkörben és gondolatvilágban nőttünk fel, hogy a városháza a községi élet centruma, nem tudunk egyhamar és egykönnyen megbarátkozni ezzel a megoldással. Jóllehet a jövő a város fejlődési lehetőségei Végőnk adnak igazat.

A Rákóczi-út elejének térszerű kiszélesítését a régi Nemzeti Színházzal, a Calvin-tér rendezését a templom meghagyásával szó nélkül el lehet fogadni és megcsinálni.

A Tabán újjáépítésénél féltő gonddal kezeli a régi középületeket és szépen, harmonikusan illeszti azokat az új környezetbe. Szarvas-tér. Szerb templom-tér. Clark Ádám-tér.

A Déli pályaudvarnak a Mészáros-utca sarkára való helyezése igen helyes, mert innen a Belváros az Alagúton és Lánchídon keresztül pár perc alatt elérhető.

Külön kell megemlékezni e városrendezési tervek távlatairól, mert ezeknek pompás kidolgozása már nem az építész, hanem a rajz- és festőművész Vágó érdeme.

Régi dolog, hogy építészek, meg nem valósult álmaikat, művészi energiájuknak e fölöslegét, képekben és rajzokban hagyják az utókorra. Kétségtelen, hogy ezek kivétel nélkül, az irón, vagy az ecset vagy karcoló tű mesterei is voltak, akiknél az alkotó vágynak ez a kitombolása élvezetet nyújtó szükséglet is volt.

A múlt század végén Otto Riehl vázlatai egy építész asztaláról sem hiányzottak. Gyakorlati értékük nem volt ezeknek a sebtében odavetett barokkos architekturnak, de a bennök megnyilatkozó nagy rajz tudás és formabőség sok elismerésre talált.

Violet-Le-Duc, a neves építész és restaurátor, a francia csúcsíves kor emlékeinek felvételével és mesteri megrajzolásával mint „dessinateur“ szerzett hazájában maradandó érdemeket.

Az első és valamennyi között legismertebb rajzoló az olasz *Giovanni Battista Piranesi*. Az ő nagy híré római *vedutái* egy hellén-imádó ragyogó fantáziájának szülöttei. Technikai kidolgozásukban nem az építész, hanem a festő és rézkarcoló vezet. Nem tervek ezek, hanem gyönyörű képek a barokk köntösbe bújtatott régi Rómáról ahogyan az örök várost a mester és kora látni szerette volna.

Vágó pompás városképei juttattak eszembe ezeket a nagy rajzművészeket és a velők való közeli szellemi rokonságot. Látszólag itt is az építész felgyülemlett alkotó energiáját és festőművészi készségét tombolta ki, de már nem *l'art pour l'art* s nem pillanatnyi játékos kedvtelésből, hanem hosszas és fáradságos előtanulmányt és tudást megkívánó feladat sikerének az elősegítésére, biztosítására.

Az is természetes, hogy egy városrész több méteres távlati képéhez sem a rézkarc, sem a tollrajz nem alkalmas. Csak esetleg lehetett dolgozni, amelyet Vágó éppen olyan ügyesen és könnyűséggel kezel, mint az írót.

Nehéz és hálátlan mesterség a városépítés. Bajos bírálni. Ha alaposan a dolgok mélyére tekintünk, sokszor ellentétes eredményre jutunk a hivatalos felfogással.

Nincsenek pozitívumok, csak feltevések vannak. Csak a ma szükségleteit ismerjük, pedig a holnap számára kell döntönnünk. És tudja valaki ma megállapítani a jövő szükségleteit, igényeit?

A másik bökkenő: nincsen pénzünk! Enélkül pedig várost építeni nem lehet. Ez a niestelenség ássa meg a legszébb tervek és legderekabb akarások sírját. Ez az egyro ismétlődő, egyre visszatérő refrén lehűt minden lelkesedést és eltemeti a legegészségesebb gondolatot.

Vágó József minden tudását, kivételes munkabírását, páratlan rajz- és festőkészségét halmozta fel, szeretettel és lelkeséggel, a megvalósulás és elismerés lehetősége nélkül. A rajongók félelmetes ereje és hite kellett ehhez, akiket a hit és meggyőződés szent tüze hevít, mert érzik, hogy jön idő, amely a kortársak amúgy is gyorsan fonyadó koszorúja helyett utólag adja meg a babért.

Magyar Vilmos
Önműködőpisztolyok és géppisztolyok. Irta *Neppel György*
dr. A szerző kiadása, 26 oldal, 20 kép, 3 táblázat.

Rövid összefoglaló mű az önműködő- és géppisztolyokról, melyben a szerző igen ügyesen világítja meg keletkezési sorrendjükben a szerkezeti fejlődésüket. Jó fölvilágosítást ad az egyes szerkezetek előnyeiről és hátrányairól s ennek kapcsán kifejezi a korszerű pisztolyokkal szemben fennálló követelményeket.
Jakab Árpád,